

قازاق اۋز ادبىيەتىنىڭ جاۋھارى

داستاندار

(2)

哈萨克民间文学精选
达斯坦

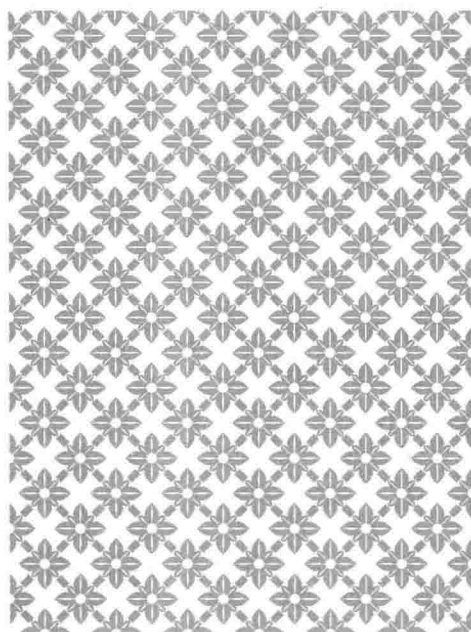
«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسقارغان شىعارۋى قىياسى
شىنجاڭ جالىق باسقارغانى

قازاق اۋىز ادەبىيەتىنىڭ جاۋھارى داستاندار

哈萨克族民间文学精选 —— 达斯坦

2 - توم

«شىنجاڭ كىتاپ قامباسى» باسپادان شىعارۋ القاسى

شىنجاڭ ھالىق باسپاسى

哈萨克族民间文学精选: 达斯坦: 1—4: 哈萨克文/《哈萨克族民间文学精选》编委会编—乌鲁木齐: 新疆人民出版社, 2014.12

(新疆文库)

ISBN 978 - 7 - 228 - 18188 - 9

I. ①哈… II. ①哈… III. ①叙事诗—诗集—中国—当代—哈萨克语(中国少数民族语言) IV. ①I227.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2014)第 313506 号

新疆

文库 《新疆文库》编辑出版委员会

哈萨克族民间文学精选

达斯坦(2)

编者 本书编委会
审定 哈布丁·卡德尔 木拉提汗·阿布力玛金
多里坤·阿米尔
责任编辑 苏里坦汗·沙哈提江
编辑 古丽娜孜·马然
责任校对 朱丽迪孜·阿依达尔汗
设计总监 宁成春 刘堪海
印制总监 郑 忠
哈文标识 买买提·诺比提
书名题写 买买提·诺比提

出版 《新疆文库》编辑出版委员会
新疆人民出版社
地址 乌鲁木齐市解放南路 348 号
邮编 830001
电话 0991-2320906
制版 哈布肯·足坎
印刷 中华商务联合印刷(广东)有限公司
版次 2015 年 4 月第 1 版 第 1 次印刷
开本 889 毫米×1194 毫米 1/16
印张 49 印张
字数 974 千字
印数 1-1 500 册
定价 692.00 元(全四册)

《新疆文库》官网网址: <http://www.xjwenku.com>

مازمۇنى

قىرىمنىڭ قىرىق باتىرى

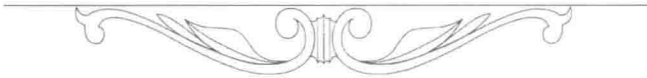
- اڭشېباي باتىر جانە ونىڭ ۇرپاقتارى 3
قارادوڭ باتىر جانە ونىڭ ۇرپاقتارى 213
جەكە باتىرلار 365

عاشقتىق داستاندار

- قوزى كورپەش - بايان سۇلۇ 601
قىزجىبەك 655

قىرىمنىڭ قىرىق باتىرى

اڭشباي باتىر جانە ونىڭ ۇرپاقتارى

اڭشباي باتىر

اڭشباي باتىر ۇش جاسقا كەلگەندە، شەشەسى ۇلىپ جەتىم قالادى. ءتورت جاسقا كەلگەندە اكەسى ولەدى. پاناسىز جەتىم قالعان بالانى اۋىلداى بالالار اۋىلعا كەلتىرمەي قۇپ جىبەرەتىن ەدى دالاعا. سوندا اڭشباي جىڭىلدىن جاق، شيدەن وق جاساپ الادى دا «بالالىق قۇرىسىن» دەپ قاڭغىرىپ ءجۇرىپ ءبىر توعايعا تاپ بولادى. توعايدىڭ ىشىندە ءبىر الاقانداي كول بار ەدى، سونىڭ بەتىندە شىل، ۇيرەكتەر بولاتىن. سولاردى اتىپ الپ، وتقا قاقتاپ پىسىرىپ جەپ جاتا بەرەدى. شىل، ۇيرەك دەگەن ۇساق قۇس بولاتىن. سول توعايدا التى جىل ۇمىر ءسۇرىپ جاتا بەرەدى. جاسى ونعا تولادى، اجەپتاۋىر جىگىت بولادى. ءبىر كۈندەرى بولعاندا سول كولگە ءبىر اققۇ كەلىپ قونادى، اڭشباي قولىنا جامىن، اتاتىن وعىن الپ اتايىن دەپ ەدى اققۇ سىڭسىپ قىز بولدى. قىز بولعاندا قىزىق بولدى، جاراتقان باسقا قىزدان بۇزىق بولدى. «ادام بالاسى، اتپا

مەنى سەن دەدى، سەنى كورگەن سولڭ سۇرايىن دەپ كەلىپ تۇرمىن مەن دەدى، نە عىلىپ جاتقان ادامنىڭ سەن دەدى. ادامىن عوي قۇس بولسام دا مەن» دەدى. اڭشباي سوندا سويلەدى: — مەن ادام بالاسىمىن، جەتىم قالدىم ۇش جاسىمدا شەشەم ۇلىپ، ءتورت جاسىمدا اكەم ۇلىپ باسىما كۈن تۇدى. ءيت قوسىپ بالالار اۋىلعا كەلتىرمەي دالاعا قۇدى. التى جىل بولدى وسىندا جاتقانىم، مىنا جامان ۇيرەك بولدى اتقانىم، ۇستىمدە كىيىم جوق، وسى ۇيرەكتەن باسقا تاماققا جەيتىن بۇيىم جوق. جاقىن جەردە قالا جوق، قالا تاباتىن مەندە شاما جوق، مەن وسىنداى جاپاندا جاتقان بالامىن. اعا - ەنى مەندە جوق، مەنى ەسىركەيتىن پەندە جوق. مەنەن نەسىن سۇرايسىڭ سەن دەدى. ءسويتىپ جاتقان ءبىر عارىپىن مەن، — دەدى. ول اققۇ ەدى ۇزىلىپ كەتتى شاماسى. ۇلكەن قۇستىڭ تۇرىسىن بار كورىنىپ قاراسى. سوندا تالعى ءبىر اققۇ كەلىپ قوندى. انا اققۇدىڭ قاراسى ۇزىلىپ كەتكەندە، اڭشباي تالعى اتايىن دەپ

كەزەپ ەدى وعىن، اققۇ سىلكنىپ كەتپ ول
دا بىر قىز بولا قالدى. سوندا مىنا اققۇ تۇرپ
ايتتى:

— سەن نەمىلغان ادامنىڭ، نەشە جىلدا
بەرى جاتىرسىڭ؟ كورمەيسىڭ ادام قالاسىن.

سوندا اغشىباي سويلەي باستادى:

— ءۇش جاسىمدا شەشەمنىەن جەتم قالعان
مەن دەدى، ءتورت جاسىمدا اكەم ءولپ سورلى
بولعان مەن دەدى، مەندە اعا - ءنى جوق، —
دەدى. ءار ۇيگە قاڭغىرىپ بارسام ملعان تاماق
بەرمەيدى ەشكىم، تىسقارى بالالار قاسىما ءيت
قوسىپ قۇادى. باسىما سونداي كۈن تۇدى،
سوسىن بارمادىم قايتىپ قالاعا، جۇمادىم
بالاعا. مەن قالدىم ءسويتىپ پالەگە، سوسىن
كەتتىم دالاعا. سودان كەلىپ جاتىرمىن وسى
توعاي شىندە. تاتقانم وسى كولىڭ سۋى
دەدى. تاپقانم مىناۋ جامان ۇيرەك دەدى.

سوندا الگى اققۇ ايتتى:

— مانالى كەلگەن مۇسىلمان پەرىسىنىڭ
پاتشاسىنىڭ قىزى نە دەدى سالعان؟
— ول قانداي ادامنىڭ دەدى دە كەتتى،
باسقا ەشئارسە ايتقان جوق.

سوندا الگى اققۇ تۇرپ ايتتى:

— ول مۇسىلمان پەرى پاتشاسىنىڭ
جالعىز قىزى، مەن كاپىر پاتشاسىنىڭ
قىزىمىن دەدى. نەشە جىلدا بەرى سەنىڭ
وسىندا جاتقاننىڭدى كورپ ءجۈر ەدىك ءبىز،
سەنىڭ ەرلىگىڭگە ءزارۋ بولپ سالعان تىەم مەن
دەدى. ەگەردە ول دا سالعان تىەسە، مەن دە
تىەمىن، — دەپ قاناتىن سىلكىپ قويدى.

سوندا اغشىباي سويلەي جونەلدى:

— سانائىتىن مەندە تىىن جوق،

كىيەتۈمىن كىيىم جوق.

سەندەردەي جاقسى ادامدى،

كىرگىزەتتىن ءۇيىم جوق.

سەندەردەي جاقسى ادامدى،

الاتىن مەنىڭ ءتۈرىم جوق.

مازاق قىلماساڭىز دەدى.

ءسىزدى الاتىن كىسى ەمەسپىن ءبىز دەدى.

وسىدان كەيىن پەرىنىڭ قىزى ۇشىپ
جۈرە بەردى، ەرتەڭنە ساسكەدە كەلىپ تالغى
ءبىر اققۇ قونا قالدى. اغشىباي كەشەگىنى
ۇمىتىپ كەتپ، اتايىن دەپ جالغىن قولىنا
الدى. اققۇ سوندا سىلكىنىپ تالغى دا قىز
بولپ سويلەي باستادى:

— كەلدىم سالعان مەن دەدى،

جازى - قىسى كوپ بولدى،

وسى جەردە جاتقالى سەن دەدى.

جاپا - جالعىز جاتقان سولڭ

سەنى ەر دەپ ويلادىم مەن دەدى.

ادام بالاسى بولساڭ دا،

مەنى ال، تىەم، سەن دەدى.

سوندا اغشىباي سويلەدى:

— جارقىنىم، سەنىڭ اقىلىڭ جوق،

مەنىڭ دۇنيەدە بارار جارقىنىم جوق.

ءوزىم جارلى، ءوزىم كەدەي،

مەنەن اسقان پاقىرىڭ جوق.

مازاق قىلما سەن دەدى،

خان بالاسى بولعان سولڭ،
 ەتەسىڭ — اۋ ەرمەك سەن دەدى.
 ەسىز سەكىلدى ارۋلار،
 بىزگە كەلمەس تەڭ دەدى.
 ەوزىڭ ۇش تا جۇرە بەر،
 قورلاما مەنى سەن دەدى.
 قىز پاقىر سوندا سويلەدى:
 — ەي، اڭشباي، اڭشباي،
 جارلىمىن دەپ جابىقپا،
 تابىلادى مال دەدى،
 اقبىلىڭ بولسا ال دەدى.
 سوزىمە قۇلاق سال دەدى،
 مەن پاتشانىڭ بالاسى.
 اسىلىم پاتشا بولعان سولڭ،
 التىن ەدى قالاسى.
 قازىناغا قولىدى سالارمىن،
 قالاعانشا الارمىن.
 نە كەرەڭىڭ بار بولسا،
 ەبارىنىڭ تەڭىن تابارمىن،
 جوقتىقتىڭ كوزىن جابارمىن.
 جەتەرمىن سەنىڭ ەلىڭ،
 اپارام تۇعان جەرىڭ،
 ورتاسىنا ەلىڭنىڭ،
 ەگەر بارساڭ قونارسىڭ،
 بەلگىلى جاقسى بولارسىڭ.

وسى كەزدە كاپىر پاتشانىڭ قىزى اققۇ
 كەلىپ قوندى. ول قوندى دا سويلەي باستادى.
 ول ەسوزىن بۇرىن كەلگەن اققۇعا ارنادى:

— پاتشانىڭ سەن دە بالاسى،
 مىناۋ ادام سەكىلدى،
 قاراساڭ بايقاپ شاماسى،
 ەسىزدىڭ بارعان جەرىڭ،
 بارالىق داعى ەبىز دەدى.
 ونى تۇرعان اڭشبايدى،
 اپارىپ ەلگە باعايىق،
 نە كەرەڭىن تابايىق.
 نوعايلى دەگەن ەل ەكەن،
 ونى اڭشباي ەر ەكەن.
 نەشە جىل بويى جاپاندى
 جالعىز جايلاپ ەجۇر ەكەن.
 بالاپان ۇيرەك اتقانى،
 شالشىقتىڭ سۋى تاتقانى،
 اش — جالاڭاش جۇرسە دە،
 ار — نامىسىن ساتپادى.
 ارتىقسىڭ بار مەنەن سەن،
 قوسىلامىن كۈلدەنەڭ،
 سەن تيسەڭ مەن دە تىيەمىن،
 مەن دە ەردى سۋيەمىن.

سوندا مۇسىلمان پاتشاسىنىڭ قىزى
 سويلەي باستادى:

— ولاي بولسا كەل دەدى،
 ەكەۋىمىز دە تەڭ دەدى.
 بىرەۋدەن بىرەۋ كەم بە ەدى؟!
 اڭشبايداي ارىستان،
 سويلە ەندى سەن دەدى.
 سوندا اڭشباي سويلەدى:

— ەكى بىردەي اسىلسىڭ.
 ەكى ئۆرلى ئاسىلسىڭ.
 بولام با مەن تەڭ دەدى؟
 مەندە جالعىز تىن جوق.
 سەندەردى الار كۆيىم جوق،
 باسمىدا پانا ئۆيىم جوق.
 بىلە بىلسەڭ بىكەشتەر،
 كەدەيلىكتەن قىيىن جوق.
 مەندە ادال قارا جوق،
 قارا تاۋىپ بەرەتىن،
 ئىنى مەنەن اعا جوق.
 سىزدەرگە جاۋاپ ايتۇعا
 مەن پاقىردا شاما جوق.

سوندا كاپىر پاتشاسىنىڭ قىزى سويلەدى:

— ەي، اغشىباي، اغشىباي،
 مال ئۇشىن ەندى تارقىپا،
 اتام وتىرعان التىن تاق،
 بىزگە دە بىتەر مال مەن جاق.
 قازىناغا قولدى سالارمىن،
 كەرەك بولسا قۇ دۇنيە،
 دوربالاپ، قاپتان الارمىن.
 اعايىن - تۇعان خالقىڭنىڭ،
 شىنە تامان بارارمىز،
 ەل نازارىنا كوز سالارمىز.
 قونسىمىزدى الارمىز،
 التىن مەن كۆمىس بار بولسا،
 بىر قۇدايىم جار بولسا،
 قاتارعا كىرىپ قالارمىز.

ەكەۋىمىز دە پاتشا قىزىمىز،
 ەشكىمىنەن كەم ەمەس ئۆزىمىز.
 ەكەۋىمىز دە التىن الامىز،
 بار كەرەكتى تابامىز.
 سىزگە الس بولسا دا اغشىباي،
 بىزگە جاقىن جەر دەدى.
 جاقىن جەردە بار شىعار،
 سىزدىڭ تۇعان ەل دەدى.
 ەل شىنە بارعان سول،
 مىرزا مەنەن بەكىڭنىڭ،
 ۋىيىنە تامان بار دەدى.
 كىم ەكەنىڭدى جايلاپ سەن،
 قۇلاعىنا سال دەدى.
 جاقسى مەنەن جايىساڭىن،
 ارالاپ ئوزىڭ كور دەدى.
 كورگەنىڭنىڭ بارلىعىن
 بىزگە ايتىپ كەل دەدى.
 جاردەم سۇرا، جاسقانبى،
 بەرگەندەرىن الا بەر.
 ولار تۈك بەرمەسە،
 كوزىنە سەنى بىلمەسە،
 تۈستىك جاققا شىعىڭىز،
 بىر تۈبەنىڭ باسنا
 بىر اعاشتى قاعىڭىز،
 جالعىز اعاش باسنا
 جالاۋ بايلاپ الڭىز،
 سول اعاشتىڭ قاسىنا
 سىز وتىرىپ قالىڭىز.
 قاتارلاسپ ەكى اققۇ،
 شىر اينالىپ ۇشارمىز.

اينالىپ ۇشىپ ءبىر - ەكى،
 قارايغان ءبىر زات تاستارمىز.
 جۇگىرىپ بار سەن دەدى،
 قارايىپ تۇسكەن نارسەنى
 كوزىڭمەنەن كور دەدى.
 نوعايلاردىڭ شەتنە
 اڭشباي ءبىر كۈن جەتەدى.
 قىزداردىڭ ايتقانن
 وزىنە ۇلگى ەتەدى.
 ەر مىرزانىڭ ۇيىنە
 اڭشباي باردى قىدىرىپ،
 ەشكىم قارسى المادى،
 «باۋىرىمداپ» جۇگىرىپ.
 — نوعايلى ەلىم سەن دەدى،
 جىگىت بولدىم مەن دەدى.
 تۇعان ەلىم سەن دەدى،
 كومەگىڭدى بەر دەدى،
 الايىن ايەل مەن دەدى.
 ەل قاتارىنا كىرەيىن،
 قايراتمدى كور دەدى.
 سوندا شوشىپ نوعايلار:
 — ماڭايىمىنان كەت دەدى،
 باراتىن جەرىڭگە جەت دەدى.
 قاڭغىرىپ جۇرگەن سەندەيلەر،
 ەل شىندە كوپ دەدى.
 ءبىر جان تاماق بەرمەدى،
 كوزدەرىنە ىلمەدى،
 جوعال، زالىم سەن دەدى.
 سوندا تۇرىپ اڭشباي،
 توبەگە قاراي كەتەدى.

جالعىزدىق ءتۇسىپ ەسىنە،
 جەر - جەبىرىنە جەتەدى.
 ول توبەگە بارغان سوڭ،
 جالعىز اعاش قالادى،
 كوزىنەن جاس اعدى.
 وكسىپ - وكسىپ جىلادى،
 مۇڭىن كىمگە شالادى.
 ورامالدىن اعاشتىڭ
 باسىنا بايلاپ قويادى.
 سول اعاشتىڭ تۇيىنە
 ءوزى كەلىپ وتىردى،
 كەۋدەسىن شەرگە تولتىردى.
 جەتىمدىك، چوقتىق، جالعىزدىق،
 تىرناپ ءوتتى اياماي،
 جارالى جۇرەك قۇتىردى.
 تورىعىپ تۇرغان اڭشباي
 جان - جالعىنا قارادى،
 السىقا كوزىن سالادى.
 اينالىپ ۇشقان اققۇلاردى
 كوزى شالىپ قالادى.
 «وڭدا قۇداي جولىمدى،
 جەتكىزە گور قۇلىمدى»،
 دەپ ورنىنان تۇرادى.
 جارىسىپ ۇشقان ەكى اققۇ،
 جەرگە ءبىر زات تاستادى.
 جۇگىرىپ جەتكەن اڭشباي
 كوتەرىپ الدى، ساسپادى.
 دوربا تولى سارى التىن،
 بايلادى، قايتا اشپادى.
 ەرتەڭىنە اڭشباي

بازارغا جايلاپ بارادى.
 اق كىزدىڭ جىرماسىن
 تاڭداپ، تالعاپ الادى.
 ەكى ۋىگە الدى كەرەگە،
 قوستى شاڭىراق، ۋىقتى.
 بار كەرەگىن تۈگەندەپ،
 جىناپ - جىناپ بۇپتى.
 جانە الدى ورنەكتەگەن ەسكىتى،
 كولكىپەن اكەپ اعاش تۈپىنە شەشىپتى.
 اقىڭا التىن بەرەم دەپ،
 ونەرلەرىڭدى كۈرەم دەپ،
 ەكى اق وردانى تىگەتتىن
 جىرما قاتىن شاقىردى،
 ەبارى شەبەر، ەبارى ولاردىڭ اقىلدى.
 شاڭىراعىن كۈتەردى ەوزى اغشىباي،
 اغشىبايدى جارلىقادى ەبىر قۇداي.
 قىرغا تىككەن قوس وردانى كۈرگەندە،
 ەسى كەتىپ تاڭىرقادى كۈپ نوعاي.
 جالاۋىن بايلاپ سىرىققا،
 كۈرسەتتى ايبار جۇرتىنا.
 اغشىبايدى اسىل ۇل،
 ەۋىدى تىگىپ بولغان سوڭ،
 كوڭىلدەنەپ كۈپ قاتىن
 التىن الپ قايتادى،
 ەلگە اغىز قىپ ايتادى،
 ەل دە سوندا بايقادى.
 اينالىپ ۇشىپ ەكى اققۇ
 قۇانعانداي بولادى.
 ەكى اعاشتىڭ اراسىنا
 ولار دا كەلىپ قونادى.

سىلكىنگەندە ەكەۋى،
 ەكى سۇلۇ قىز بولادى،
 كۈرگەن جان ۇزاپ كەتپەستەي،
 ۇسىنسا قولى جەتپەستەي،
 ادامزاتتىڭ بالاسى
 ولاردان اسىپ وتپەستەي.
 ايداي ەكى سۇلۇغا
 اغشىباي كەزەك قارادى،
 اغشىبايعا كىمدى،
 حان قىزدارى بولغان سوڭ،
 تاپپاسىن با بۇيىمدى.
 جىبەك بەرەن، اسىلدى.
 اغشىباي تاڭداپ كىندى.
 اسلىققا جازبا الا دەپ،
 ەبىر قۇدايعا سىيىندى.
 اغشىبايدىڭ ورداسىن
 قالىڭ نوعاي كۈرەدى.
 بىرىندەپ كەزەك كەلەدى،
 تاڭىرقاپ ەبارى قالادى،
 مۇنداي بولاد دەپ كىم ويلاعان
 كەشەگى جەتىم بالانى.
 قوس وردادا قوس سۇلۇ،
 كۈزدەرىن سوعان سالادى.
 تالاي مىرزا پىسىقتار
 عاشىق بولىپ قالادى.
 اقىلداسىپ زالىمدار،
 جالعىز جۇرگەن اغشىبايدى
 ولتىرمەكشى بولادى.
 وسىلاي دەپ جاۋىزدار
 جىنالىپ كەڭەس قۇرادى.

سوندا مۇسىلمان پەرىنىڭ قىزى ۋەندەمەي
تىڭداپ تۇرادى دا، كەيىن نوعايلارغا قاراپ
سويلەدى:

— ەي، نوعايلار، نوعايلار
سويلەيىن ەندى مەن دەدى.
قۇلاق سال سوزگە سەن دەدى،
ار — نامىسىڭ بار بولسا،
اڭشىبايداي باتىردى
ەلگەنىڭ ءجون ەدى.
جيىلىپ كەڭەس قۇرساڭ دا،
اڭشىبايداي اسىلعا
بولمايسىڭدار تەڭ دەدى.
اشۇنا تىسەڭ باتىردىڭ،
بولارسىڭ دال — دال سەن دەدى.
ءبىز پەرىنىڭ قىزىمىز،
بىلگەندەرىڭ ءجون دەدى،
ايتقانما كۈن دەدى.
ايتقانما كۈنبەسەڭ،
مەكەنىڭ بولار كۈر دەدى.
جايلان ەكەن ءىشىڭدى
ارامدىقتىڭ الاسى.
اڭشىباي دەگەن ارىستان،
ول دا نوعاي بالاسى.
ولتىرەسىڭ نە ءۇشىن؟
وزدەرىڭ ويلاپ قاراشى،
قىيامەتتىك دوس بولدىق
پەرى مەن ادام بالاسى.
اڭشىبايغا قۇدايدىڭ

ءوزى قوستى قاراشى!
ولتىرەم دەپ جەلىكپە،
اڭشىبايغا جەتپەيدى
مىڭ سان قولدىڭ شاماسى.
سوندا نوعايلار قورىقتى،
تۇستەرى قاشىپ ۇرىكتى.
«كەشە گۈر، باتىر، ءبىزدى» دەپ،
قورالاي كەلىپ تۇرىپتى.

سوندا پەرىنىڭ قىزى قايتا سويلەپ
كەتەدى:

— نوعايلى دەگەن ەل دەدى،
اڭشىبايدى كۈر دەدى.
قاسىنا جاقىن كەل دەدى.
التى جىل بويى جاتقانى
جاپان دالا، كۈل دەدى.
ادام دەپ نىزدەپ بارمادىڭ،
كوزىڭنىڭ قىرىن سالمادىڭ.
اسىلىڭدى قورلادىڭ،
اۋىلىڭنان قۇپ زورلادىڭ.
كوردىڭ بە ەندى ءسىز دەدى،
ءزارۋ بولدىق ءبىز دەدى.
باتىر تۇعان اڭشىباي
تۇعان ەلىن نىزدەدى.
جاۋىڭ بولسا الادى،
ەلىڭە ولجا سالادى،
ەل قورعانى بولادى.
مۇنى ەستىگەن نوعايلار

اڭشىبايداي باتىردى
ھەندى ورتالغا سالادى.

نوعايلار قۇشاقىتارىن جايىپ، قۇرمەتتەپ،
ۋىلەرىنە قوناققا شاقىرادى، ەل جىنالىپ توي
جاسايدى.

اڭشىباي ارتىق ەر ەدى،
ارالاپ ەلىن كورەدى،
ەكى پەرىنىڭ قىزىن الپ،
ەلىنە كەلگەن جەرى ەدى.
اتتاندردى شاباردى،
تويغا سالدى حاباردى،
التى كۈن ەلى تويلادى،
التى كۈن دۇمان وينادى.
اڭشىبايداي باتىردى
كوپ نوعايلى كورگەن سولڭ،
جاقسى - جايىالڭ جىنالىپ،
الدىنا مۇنىڭ كەلگەن سولڭ.
باستا باتىر ەبىزدى دەپ،
سوڭىنا حالىق ەرگەن سولڭ.
شەشلىپ باتىر سويلەدى،
ەل جاعدايىن بىلگەن سولڭ:
— وشتەسكەن بار ما جاۋلارنىڭ،
بىتپەي جاتقان داۋلارنىڭ.
جاسىرماي تۈگەل ايتىڭدار،
ۈلكەن - كىشى باۋىرلارىم.
قول جىناپ ماعان بەرىڭدەر،
قايراتىمدى كورىڭدەر.
نامىسى بار باغلاندار،

سوڭىما مەنىڭ ەرىڭدەر.
قارۋ - جارق سايلاڭدار،
تۈلپارلاردى بايلاڭدار.
كوك ساۋىتتى كىيىڭدەر،
ات قۇيرىعىن تۈيىڭدەر،
نوعايعا دا كۈن تۈدى
قالماق جاۋدى ويراندار.
اڭشىبايداي باتىرنىڭ
ارالاپ ەلىن كورەدى،
ەل شاماسىن بىلەدى.
بولاتتان ورگەن اق ساۋىت
ەكى قابات كىيەدى.
اتا - بابا ارۋاعىنا
سىنىپ باس يەدى.
كورەيىن قالماق شاماسىن،
الاين جاۋدىڭ قالاسىن.
ەبىر كوتەرىپ تاستاين
نوعايلىنىڭ بالاسىن.
بار جىلقىسىن كورەيىن،
تۈلپارىن تاڭداپ بەرەيىن.
ساداقتارىن سالماقتاپ،
نايزالارىن ەگەيىن.
قاستاسقان جاۋىم قالماقتىڭ
قارا قانىن تۈگەيىن،
قابىرعاسىن سوگەيىن.
كوپ جىلقىنىڭ شىنەن
الدى تاڭداپ قارا اتتى.
ەرەكشە تۇعان مال ەدى،
جانۋارىم قاناتتى.
قۇدىرەتى كۈشتى قۇدايىم،

ۋورت ايلق الس جولدarda
 بولدرىپ دەمىن المايدى.
 قوس قۇلاعىن قايشلاپ
 ەكى كوزى تۇلپاردىڭ،
 شام - شىراقتاي جاينايدى.
 قالماقتىڭ جەرى قۇم ەدى،
 قىرىق كىسى اسكەرمەن
 قاراۋىل قاراپ، جول توسىپ
 جۇرگەن وراقشى سۇم ەدى.
 اڭشىبايعا كەز كەلىپ،
 وراقشى سوندا سويلەدى:
 — جولداسسىز جۇرگەن بالاسىڭ،
 قاي جاققا جالعىز باراسىڭ،
 ات - سايماڭنىڭ ساي ەكەن،
 نەگە جەكە - داراسىڭ؟
 اتاڭ مەن ايتشى اناڭدى،
 بىلەيىن ۋسوزدىڭ شاماسىن.
 سوندا اڭشىباي سويلەيدى:
 — رۇنمدى سۇراساڭ،
 مۇسىلمان دەگەن ەل دەدى.
 قايراتمدى سۇراساڭ،
 قارا داۋىل سەل دەدى.
 تۇقىمىمدى سۇراساڭ،
 توقسان باۋلى نوعايدان،
 قىرىق تاڭبالى قىرىمنان
 شالقىتىپ جاتقان جەر ەدى.
 مەنىڭ اتم اڭشىباي،
 جاۋلاردى وئەم جانشىپ - اي.
 زەدەگەنمدى سۇراساڭ،
 وراقشى قالماق قالاسى،

اڭشىبايداي باتىرعا
 بەينە ارناپ جاراتتى.
 ەكى سۇلۇ جارىنا
 تۇلپاردىڭ جالىن تاراتتى.
 اق ساۋىتتىڭ سىرتىنان
 اسىندى باتىر جاراتتى
 ەندى اتتانام دەگەندە،
 جامە - جامگە كەلگەندە،
 جاۋ كورمەگەن جاسىقتار
 بەت - بەتىنە تاراپتى.
 اڭشىبايعا سەنبەدى،
 ۋبىر نوعاي دا ەرمەدى،
 ۋتىل قاتپادى باتىرىڭ،
 كەۋدەسىن كەك كەرنەدى.
 اتتاندى جالعىز ايۋلى ەر،
 ايتىسىپ تۇرا بەرمەدى،
 اڭشىباي ۋمىندى قارا اتقا،
 الس جەرگە جەتەم دەپ،
 قۇبا تاۋدان وئەم دەپ
 بارماي جاۋعا نە ەتەم دەپ.
 وراقشىداي قالماقتىڭ
 جولدىن توسىپ كۇتەمىن،
 وڭعارسا اللا ساپاردى،
 مۇراتما جەتەمىن.
 استىندا مىنگەن قارا ات بار،
 جانۋاردا قانات بار.
 بەس قارۋى بەلىندە،
 اسىنعان بويدا جارقا جوق.
 كىدىرىپ جانۋار تۇرمايدى،
 ۇشقان قۇستاي زىرلايدى.

سوزىمنىڭ جوق شالاسى.

ادەبىي كەلەم المىستان،

مەن نوغايلى بالاسى.

كورەيىن دەپ - ەم كوزىممەن

سول قالماقتىڭ شاماسىن.

المىسار بولسا جەكپە - جەك،

كەلتىرەيىن تاۋبەسىن.

ەستىمىسىڭ قالماق سەن دەدى،

ات - جارىغىڭدى بەر دەدى،

ايتقانما كۈن دەدى،

پەندە بوپ ماغان ەر دەدى،

قايراتىمدى كۈر دەدى.

قانداشقان جاۋدان قاسقايتىپ،

كەگىمدى الام مەن دەدى.

سوندا قالماق قورلاندى،

اشۇ قىسىپ زورلاندى.

اتايىن دەپ بالانى،

قورامساققا قول سالدى.

جەڭمەن سەنى دەگەن سوڭ،

زالىم قالماق دولداندى.

وراقشى مىنگەن كەر دەدى،

تەبىئىي قالماق كەلدەدى.

اڭشىباي مىنگەن قارا دەدى،

قايراتى ونىڭ بار دەدى.

قاس بولسا دا جاۋىنان،

جاسقانبايتىن بالا دەدى.

قارسى كەلگەن قالماققا

اڭشىباي تاقاپ كەلدەدى.

بەرەمىن كەزەك مەن دەدى،

جۈندەلىپ ال، سەن دەدى.

قايتى قالما، باتىرىم،

— ساداعىڭدى كەر دەدى.

قىسىلدىڭ نەدەن سەن دەدى،

ماڭدايىڭنان سورعالاپ،

اىپ تۇر عوي تەر دەدى.

اتايىن دەپ وراقشى،

سوندا وعىن جۈندەدى.

قورامساققا قول سالدى،

ەسەپسىز وققا مول سالدى.

اڭشىبايدىڭ ئىشىندە،

بار دەدى كىگەن شارايىنا،

سىيىندى باتىر قۇدايغا،

قاستاسقان جاۋدىڭ الدىندا،

قاسقايتىپ تۇرۇ وڭاي ما؟

بىر اتقاندا ءۇش اتتى

وق تەسپەدى بولاتتى

اق ساۋىتتان وتپەدى،

ادال جانغا جەتپەدى،

ودان ارەمەن كەتپەدى.

سوندا اڭشىباي سويلەدى:

— ئاي قالمايمىن، سەن دەدى،

بەرەسىڭ كەزەك كەل دەدى،

ەندى اتايىن مەن دەدى.

سەن وراقشى بولغاندا،

مەن اڭشىباي بالامىن،

كەگىمدى سەنەن الامىن،

جان - جالغىڭا قارادىڭ.

ولمەيمىن دەپ ويلاما،

ارۋاقتى ەرمەن ويىلما!

اتىڭدى بۇرىپ ال دەدى،

جولداستىڭا بار دەدى،
 ەلىڭە سالەم ايت دەدى.
 سالەمىن ايتىپ ەلىنە،
 كەلدى قايتىپ جەرىنە،
 كەر تۇلپاردى تەبىنە.
 سوندا اغشىباي وق الدى،
 ەسەبى جوق مول الدى.
 قالماق تۇردى قاقشىپ،
 قارايدى كوككە باقشىپ،
 ول دا قايسار ەر ەكەن،
 جالنىبادى باس ءيىپ.
 اغشىباي سوندا جەتەدى،
 ساداعىن تارتىپ وتەدى.
 ساداقىنىڭ وعى سىرىلداپ،
 وراقشىداي قالماقتى
 توڭكەرىپ تاستاپ كەتەدى.
 قالماقتان وتكەن كوك بولات
 ءبىر توبەگە جەتەدى،
 توبەنى جارىپ وتەدى.
 مۇنى كورگەن كوپ قالماق
 بەت - بەتىنە قاشادى،
 اتىنا قامشى باسادى.
 قولباسى وققا ۇشقان سوڭ،
 زارەسى ۇشىپ ساسادى.
 ارتىنان قۇيىپ اغشىباي،
 جاۋىنا ويران سالادى.
 استىنا مىنگەن قارا ات،
 جاۋ جاراى شار بولات
 سەرمەسە كەسپەي قالماغان،
 قاناتتى تۇلپار قارا اتى

اق سۇڭقارداي سامعالان،
 قالماقتىڭ كوردى قالاسىن،
 شاڭداداتتى ونىڭ دالاسىن.
 سەگىز كۇنگە تولعاندا،
 جەڭدى قالماق ەلدەرىن،
 سىندىردى جاۋدىڭ بەلدەرىن،
 جاۋىزدىڭ ويدى كوزدەرىن،
 ون التى كۇن دەگەندە،
 باعىندىرىپ الدى وزدەرىن.
 قالماقتان جاۋلاپ العان جەر،
 قالماققا ويران سالعان جەر،
 اۋەلى باستان اتتانىپ،
 وراقشى ەدى بارعان جەر.
 ەل باعىنىپ كونگەن سوڭ،
 اغشىبايداي ارۋاقتى
 باتىردى قالماق كورگەن سوڭ،
 جىنالىپ حالىق كەلەدى،
 ءيىلىپ سالەم بەرەدى.
 بەيبىت كۇنىنىڭ قادىرىن
 قالماقتار سوندا بىلەدى.
 ءوزىڭ باستا باتىردى
 الاڭسىز اق تىلەۋمەن.
 سوڭىنان قايتاپ ەرەدى،
 تىنشىعەپ ەل بولعان سوڭ،
 جەر - سۋىن ءيولىپ العان سوڭ،
 — جاۋلاساتىن جاۋىڭ جوق،
 داۋلاساتىن داۋىڭ جوق،
 ىرگەڭدى بەكىت ەل بولىپ،
 شارۋاڭدى كۇيلەت جەر شولىپ.
 الا اۋىز بولما، السىپا،